

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ ДОБРОЧЕСНОСТІ З АНАЛІЗУ НА ВІДПОВІДНІСТЬ КРИТЕРІЯМ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДИ СУДДІВ ВЕРХОВНОГО СУДУ

(в рамках конкурсу, що відбувався з 7.11.2016 по 9.11.2017)

Загальна редакція: Галина ЧИЖИК, співкоординаторка Громадської ради доброчесності.

Узагальнення практики Громадської ради доброчесності з аналізу на відповідність критеріям професійної етики та доброчесності кандидатів на посади суддів Верховного Суду / Київ, 2018 рік, 26 с.

У публікації описаний український досвід першого громадського органу в судовій системі, зокрема участь громадськості в процесі аналізу кандидатів до Верховного Суду. В документі вдалося систематизувати 134 висновки Громадської ради доброчесності про невідповідність кандидатів до Верховного Суду критеріям доброчесності та професійної етики. Фактично, це методологія, за якою працюватиме у майбутньому Громадська рада доброчесності. Документ стане у нагоді як представникам судових органів влади, так і самим суддям, оскільки містить рекомендації щодо доброчесної та етичної діяльності на майбутнє.

*Ця публікація здійснена за підтримки Міжнародного фонду “Відродження”.
Позиція Міжнародного фонду “Відродження” може не співпадати з думкою авторів.

ВСТУП

Відповідно до ст. 87 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” Громадська рада доброчесності утворюється з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики. Вичерпного переліку таких критеріїв закон не містить. Втім, закон зобов’язує суддів дотримуватися Кодексу суддівської етики, затвердженого XI черговим з’їздом суддів України 22 лютого 2013 року.

Преамбула Кодексу суддівської етики містить відсилку до Бангалорських принципів поведінки суддів, схвалених резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року (надалі також Бангалорські принципи). Бангалорські принципи поведінки суддів містять універсальні цінності, яких мають

дотримуватися судді. Саме цими цінностями як критеріями доброчесності та професійної етики керується Громадська рада доброчесності під час оцінювання суддів та кандидатів на суддівські посади.

Під час конкурсу на посади суддів Верховного Суду, який відбувався в 2016-2017 роках, Громадська рада доброчесності проаналізувала 381 кандидата та зробила висновок про невідповідність 134 з них критеріям доброчесності та професійної етики. Під час аналізу інформації про кандидатів Громадська рада доброчесності виявила типові порушення цінностей, що містяться в Бангалорських принципах. В цьому документі представлено узагальнення практики Громадської ради доброчесності із застосування Бангалорських принципів.

СТРУКТУРА

КРИТЕРІЙ	ІНДИКАТОРИ, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ПОРУШЕННЯ КРИТЕРІЮ	КАНДИДАТИ, ЯКІ ПОРУШИЛИ КРИТЕРІЙ
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ	відмова від розгляду справ	Турченко О. В.
	отримання нагородної зброї	Львов Б. Ю. Вовк П. В.
	зв'язки з політиками	Ткач І. В. Погрібний С. О. Вовк П. В.
	підтримка “диктаторських законів 16 січня”	Романюк Я. М.
	участь в роботі п'ятої судової палати ВАСУ	Черпак Ю. К. Головчук С. В. Рецебуринський Ю. Й.
	відвідування РФ та тимчасово окупованих територій	Голяшкін О. В. Дроботова Т. Б. Прокопанич Г. К. Домусчі С. Д. Калініченко Н. В. Сімоненко В. М.
	непотизм, фаворитизм	Іваненко Я. Л.
	толерування злочинної практики втручання в автоматизовану систему розподілу справ	Картере В. І. Панова І. Ю. Акулова Н. В. Алєєва І. В. Демидова А. М. Дроботова Т. Б. Владимиренко С. В. Корсак В. А. Бакуліна С. В. Прокопанич Г. К. Данилова М. В. Львов Б. Ю. Кравчук Г. А.
	ухвалення політично мотивованих рішень	Слинько С. С. Наставний В. В. Широян Т. А. Єлфімов О. В. Сахно Р. І. Лісовська О. В. Ісаєнко Ю. А. Кравець О. О. Кізюн Л. І. Золотніков О. С. Домусчі С. Д.

КРИТЕРІЙ	ІНДИКАТОРИ, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ПОРУШЕННЯ КРИТЕРІЮ	КАНДИДАТИ, ЯКІ ПОРУШИЛИ КРИТЕРІЙ
НЕУПЕРЕДЖЕНІСТЬ	систематичний розгляд справ на користь однієї особи	Данилова М. В.
	недотримання усталеної практики на користь особи	Ганечко О. М.
	упереджене ставлення щодо сторони процесу	Савкова С. В.
	публічна підтримка суддею однієї із сторін спору у справі	Корсак В. А. Бондар С. В.
ЧЕСНІСТЬ І НЕПІДКУПНІСТЬ	повідомлення неправдивих даних в декларації доброчесності	Гриців М. І. Гришин Г. А. Широян Т. А. Шибко Л. В. Франтовська Т. І. Лісовська О. В. Слинько С. С. Домусчі С. Д. Кравець О. О. Наставний В. В. Золотніков О. С. Прокопенко О. Б. Орлянська В. І. Вус С. М. Ємець А. А. Демяносів О. В. Кізюн Л. І. Демидова А. М. Кравченко С. І.
	повідомлення неправдивих даних в декларації родинних зв'язків	Львов Б. Ю. Поліщук В. Ю. Леон О. І. Давиденко Е. В. Кононова О. В. Бринцев О. В. Маринчак Н. Є.
	повідомлення неправдивих даних у документах, поданих на участь у конкурсі	Калініч Н. І. Корсак В. А. Бурда П. О. Мельник А. І. Печений О. П.
	протидія судовій реформі	Сімоненко В. М. Романюк Я. М.
	ухвалення свавільних рішень про заборону мирних зібрань	Шицький І. Б. Головчук С. В. Золотніков О. С. Мойсюк М. І. Рецебуринський Ю. Й. Пасічник С. С. Русанова В. Б. Семенюк Г. В.

КРИТЕРІЙ	ІНДИКАТОРИ, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ПОРУШЕННЯ КРИТЕРІЮ	КАНДИДАТИ, ЯКІ ПОРУШИЛИ КРИТЕРІЙ
ЧЕСНІСТЬ І НЕПІДКУПНІСТЬ	так зване покривання “суддів Майдану”	Смокович М. І. Рецебуринський Ю. Й. Стрелець Т. Г. Рибченко А. О. Заїка М. М
	причетність до повторного програшу України в ЄСПЛ	Школярів В. Ф. Прокопенко О. Б. Шевченко Т. Є. Гриців М. І. Ємець А. А. Кривенда О. В. Берднік І. С. Охрімчук Л. І. Романюк Я. М.
	ухвалення свавільних рішень щодо культурної спадщини та комунального майна	Балац С. В. Корсак В. А. Сибіга О. М. Данилова М. В. Рогач Л. І.
	ухвалення інших свавільних рішень	Короткевич О. Є. Голубицький С. С. Юхименко Р. І. Вус С. М. Демяносов О. В. Панова І. Ю. Ганечко О. М.
ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ	неетичні висловлювання та неетична поведінка	Маліченко В. В. Ульянов Р. А.
	академічна недоброчесність	Гузела М. В. Подкопаєв С. В. Ситников О. Ф.
	зухвале спілкування із журналістами	Жайворонок Т. Є.
	діяльність в умовах конфлікту інтересів	Демидова А. М. Іванова Л. Б. Стрижевська А. В.
	недекларування майна	Сахно Р. І. Вус С. М. Фінагєєв В. О. Львов Б. Ю. Сердинський В. С. Червинська М. Є. Ткач І. В. Шавель Р. М. Шибко Л. В. Лісовська О. В. Ступак О. В. Мороз Л. Л. Леон О. І.

КРИТЕРІЙ	ІНДИКАТОРИ, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ПОРУШЕННЯ КРИТЕРІЮ	КАНДИДАТИ, ЯКІ ПОРУШИЛИ КРИТЕРІЙ
<p>ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ</p>	<p>недекларування майна</p>	<p>Саприкіна І. В. Данилова М. В. Домусчі С. Д. Прокопанич Г. К. Рибченко А. О. Сімоненко В. М. Тищенко А. І. Дядечко І. І. Мостова Г. І. Рібакова В. В. Багрова А. Г. Сибіга О. М. Братель О. Г. Вербова І. М. Гарський О. В. Давиденко Е. В. Федотов І. В. Кононова О. В. Маліченко В. В. Антоненко Н. О. Бурда П. О. Заїка М. М. Кізюн Л. І. Саранюк В. І. Бабкова Т. В. Демидова А. М. Кравченко С. І. Панова І. Ю. Сірош М. В. Азевич В. Б. Бершов Г. Є. Борисюк І. Е. Голяшкін О. В. Гриців М. І. Козир Т. П. Коломис В. В. Маринчак Н. Є. Наріжний С. Ю. Чернобай О. І. Станік С. Р. Швецова Л. А.</p>
	<p>невідповідність стилю життя задекларованим доходам</p>	<p>Маринчак Н. Є. Панова І. Ю. Іваненко Я. Л. Мельник А. І. Кравець О. О. Кізюн Л. І. Алеєва І. В. Охрімчук Л. І. Вільгушинський С. В. Ганечко О. М. Антоненко Н. О.</p>

КРИТЕРІЙ	ІНДИКАТОРИ, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ПОРУШЕННЯ КРИТЕРІЮ	КАНДИДАТИ, ЯКІ ПОРУШИЛИ КРИТЕРІЙ
ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ	невідповідність стилю життя задекларованим доходам	Погрібний С. О. Жайворонок Т. Є. Балац С. В. Лященко Н. П. Земляна Г. В. Дядечко І. І. Бондар С. В. Владимиренко С. В. Тищенко А. І. Ступак О. В. Фролова О. Г. Стратієнко Л. В. Іванова Л. Б. Караченцев І. В. Кравчук Г. А. Львов Б. Ю. Поліщук В. Ю. Ткач І. В. Шавель Р. М. Лісовська О. В. Стрижевська А. В. Романюк Я. М. Бершов Г. Є. Вовк П. В. Голосій Р. А. Голяшкін О. В.
	приховування майна від декларування	Чернобай О. І. Маринчак Н. Є. Голяшкін О. В. Голосій Р. А. Вовк П. В. Бершов Г. Є. Сірош М. В. Караченцев І. В. Поліщук В. Ю. Бондар С. В. Демянов О. В. Ємець А. А. Печений О. П. Козир Т. П.
	приватизація службового житла	Черпак Ю. К. Прокопенко О. Б. Орлянська В. І. Акулова Н. В. Алеєва І. В. Голяшкін О. В. Мойсюк М. І. Гриців М. І.

КРИТЕРІЙ	ІНДИКАТОРИ, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ПОРУШЕННЯ КРИТЕРІЮ	КАНДИДАТИ, ЯКІ ПОРУШИЛИ КРИТЕРІЙ
КОМПЕТЕНТНІСТЬ І СТАРАННІСТЬ	неналежне оформлення документів	Сімоненко В. М. Калініч Н. І. Єлфімов О. В.
	використання нормативних актів радянського періоду для мотивування рішень про заборону мирних зібрань	Черпак Ю. К. Мойсюк М. І. Пасічник С. С. Рецебуринський Ю. Й. Семенюк Г. В.
	недотримання практики ЄСПЛ	Школяров В. Ф. Шицький І. Б.
	недотримання вимоги щодо розумних строків розгляду справ, вчасного оприлюднення судових рішень	Кафідова О. В. Гуменюк А. І. Погрібний С. О.
	порушення принципу гласності судового процесу	Гуменюк А. І. Алейніков В. О. Баранець О. М. Сащенко І. С. Саприкіна І. В. Крутій Ю. П. Дядечко І. І.

ЦІННІСТЬ 1. НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Незалежність судових органів є передумовою верховенства права і засадничою гарантією справедливого розгляду справи в суді. Тож суддя повинен обстоювати і зразково реалізовувати принцип незалежності судових органів у його індивідуальному та інституційному аспектах.

Застосування

1.1. Суддя повинен виконувати свою професійну функцію незалежно, виходячи з власної оцінки фактів та відповідно до свідомого розуміння закону, не зважаючи при цьому на будь-які зовнішні впливи, стимули, тиски, загрози чи втручання, прямі або непрямі, хоч би від кого вони йшли і хоч би якими були їхні причини.

Завданням судді є застосування закону відповідно до його внутрішнього розуміння та на основі оцінки фактів, без страху, не думаючи про те, наскільки популярним буде рішення. У висновку щодо Турченка О. В. Громадська рада доброчесності оцінила факт відмови суддею розглядати справи щодо осіб, підозрюваних у тероризмі, як порушення цієї вимоги.

1.2. Суддя повинен бути незалежним стосовно суспільства в цілому і стосовно конкретних сторін судової справи, в якій суддя повинен висунути рішення.

1.3. Суддя повинен не тільки не мати неналежних зв'язків з виконавчою та законодавчою гілками влади і не діяти під їхнім впливом, але й поводитися таким чином, щоб відсутність таких зв'язків і впливу була очевидна для стороннього спостерігача.

Судові органи мають бути незалежними в очах суспільства. Важливо, аби гарантії та умови незалежності суддів не просто були закріплені, а діяли на практиці. На недотримання цього принципу Громадська рада доброчесності вказала у висновках щодо Черпака Ю. К., Головчук С. В. та Рецебуринського Ю. Й., які входили до складу п'ятої судової палати Вищого адміністративного суду України. Ця палата була спеціально створена на підставі Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження» від 13 травня 2010 р. для розгляду позовів до Президента, Верховної Ради,

Вищої ради юстиції, а згодом і Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Європейський суд з прав людини поставив під сумнів легітимність цієї палати, він не зміг встановити, що палата «була створена, а її особистий склад визначений у правомірний спосіб, який відповідав би вимозі «суду, встановленого законом»». Фактично практика, від початку напрацьована цією палатою, стала одним із інструментів узурпації влади колишнім президентом В. Януковичем.

Прикладом неналежних зв'язків судової влади із виконавчою є факти отриманнями суддями державних нагород за їхню діяльність (Львов Б. Ю., Вовк П. В.). Як зазначила Громадська рада доброчесності щодо Львова Б. Ю., сам факт нагородження окремих суддів зброєю породжує обґрунтовані сумніви щодо їх майбутньої неупередженості та політичної нейтральності. Ці сумніви посилюється з огляду на те, що нагородну зброю у семи з восьми випадків отримали судді, які займають адміністративні посади.

Факти неналежних зв'язків суддів із окремими політиками стали підставами для висновку про невідповідність критеріям доброчесності та професійної етики Ткача І. В., Погрібного С. О., Вовка П. В. Останній, зокрема, був помічений журналістами під час зустрічі в ресторані з народним депутатом України від провладної партії, якого називають «куратором» у прокуратурі і судах від органів влади. Очевидно, в очах стороннього спостерігача така поведінка не є проявом незалежності.

Публічна підтримка законів, які були спрямовані на обмеження прав громадян, також є прикладом порушення критерію незалежності. На цьому Громадська рада доброчесності наголосила у висновку щодо Романюка Я. М.

Факти неодноразового відвідування суддями держави-агресора та тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим знайшли свою оцінку у висновках щодо Голяшкіна О. В., Дроботової Т. Б., Прокопаніч Г. К., Домусчі С. Д., Калініченко Н. В., Сімоненко В. М. Під кутом зору розсудливої людини, особа, яка обіймає посаду судді, мала би утриматися від таких поїздок, щоб запобігти будь-яким підозрам у тому, що така особа узгоджує свої дії з представниками Російської

Федерації та отримує від них гарантії безпеки для себе і членів своєї сім'ї.

Окремим прикладом недотримання суддею принципу незалежності є факти, викладені у висновку Громадської ради доброчесності щодо судді Іваненко Я. Л. Її кар'єра була цілком пов'язана з кар'єрою особи, яка в різний період часу обіймала посади голови Вищої ради юстиції, секретаря парламентського комітету із питань правосуддя, та мала зв'язки із очільниками органів судово-врядування. Як зазначила Громадська рада доброчесності у своєму висновку, викладене викликає у будь-якого розумного спостерігача обґрунтований сумнів у тому, що на різних етапах своєї кар'єри кандидат досягла успіхів виключно завдяки своїм професійним здібностям, не користуючись при цьому привілейованим становищем у зв'язку із втручанням впливового покровителя.

1.4. При виконанні професійних обов'язків суддя повинен бути незалежним від своїх колег у рішеннях, які йому належить виносити самостійно.

1.5. Суддя повинен обстоювати гарантії виконання професійних обов'язків суддів і сприяти їх посиленню з метою підтримання й поглиблення інституційної та оперативної незалежності судових органів.

Під інстанційною незалежністю розуміється незалежність в адміністративних питаннях, що мають стосунок до здійснення судових функцій. Жодна зовнішня сила не повинна втручатися в питання, які безпосередньо стосуються судової функції, зокрема, розподілу справ між суддями.

У висновках щодо суддів Картере В. І., Панової І. Ю., Акулової Н. В., Алєєвої І. В., Демидової А. М., Дроботової Т. Б., Владимиренко С. В., Корсака В. А., Бакуліної С. В., Прокопанич Г. К., Данилової М. В., Львова Б. Ю. та Кравчука Г. А. Громадська рада доброчесності вказала, що *негативна неформальна практика щодо втручання в роботу системи розподілу справ мала можливість утвердитися лише за активної чи мовчазної згоди з нею цих суддів та нехтування ними принципу незалежності судді.*

1.6. Суддя повинен дотримуватися високих стандартів поведінки суддів і обстоювати їх з метою поглиблення громадської довіри до судових органів, що має першорядне значення для підтримання незалежності судової гілки влади.

Суспільна підтримка судових рішень залежить від довіри суспільства до чесності та незалежності суддів. В свою чергу, довіра залежить від дотримання суддями високих стандартів поведінки та мінімальних гарантій щодо справедливого судового розгляду. Порушення цього принципу Громадська рада доброчесності констатувала у висновках щодо суддів Слинька С. С., Наставного В. В., Широян Т. А., Єлфімова О. В., Сахна Р. І., Лісовської О. В., Ісаєнко Ю. А., Кравця О. О., Кізюн Л. І., Золотнікова О. С., Домусчі С. Д. Зокрема, судді Слинько С. С., Наставний В. В. та Широян Т. А. у складі колегії Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалювали рішення у справі Юрія Луценка. На момент розгляду справи цими суддями Парламентська Асамблея Ради Європи своєю резолюцією №1862 (2012) від 26.01.2012 р. висловила жаль через численні недоліки судових процесів проти колишніх членів уряду, і визнала, що вони могли підірвати можливість обвинувачених отримати справедливий судовий розгляд у тому значенні, як його визначає стаття 6 Європейської конвенції з прав людини. У подальшому Юрій Луценко був реабілітований Законом від 28 лютого 2014 року № 839-VII "Про реабілітацію осіб на виконання рішень Європейського суду з прав людини". *Незалежність судів є прерогативою чи привілеєм, що надається не на користь власних інтересів суддів, а на користь забезпечення верховенства права та в інтересах осіб, що шукають і очікують правосуддя (Висновок №1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів). Порушення принципу незалежності тотожне порушенню права всіх громадян, адже позбавляє їх надії на справедливість.*

Ісаєнко Ю. А. у складі колегії суддів Київського апеляційного адміністративного суду залишила без змін постанову Окружного адміністративного суду м. Києва, тим самим погодившись із заборною громадській організації проводити мирні зібрання більш ніж на 4 місяці на вулиці Інститутській у місті Києві. За оцінкою Громадської ради доброчесності, це рішення є одним з багатьох, які в часи президенства Януковича створили практику тотальних заборон мирних зібрань, що засвідчило фактичну залежність суддів від виконавчої влади, а не від принципу верховенства права, що стоїть на сторожі прав і свобод людини.

ЦІННІСТЬ 2. НЕУПЕРЕДЖЕНІСТЬ

Неупередженість є необхідною умовою належного виконання суддею своїх обов'язків. Вона знаходить вияв не лише у змісті рішення, але й у ході судового процесу, що передує винесенню рішення.

Застосування

2.1. При виконанні своїх професійних обов'язків суддя не повинен виявляти особистої прихильності, небисторонності або упередженості.

На порушення цього принципу Громадська рада доброчесності вказала у висновку щодо Савкової С. В. Під час розгляду справи щодо обрання запобіжного заходу підозрюваному у резонансному вбивстві суддя ще до виходу у нарадчу кімнату продемонструвала учасникам процесу своє ставлення до справи, задовольняла клопотання сторони обвинувачення без належного обґрунтування, забороняла здійснювати відеозйомку тощо. Така поведінка сформувала в учасників процесу стійке переконання про упередженість судді щодо підозрюваного.

Суддя Данилова М. В. протягом своєї професійної кар'єри неодноразово розглядала справи на користь очільника одного із міністерств. У висновку щодо судді Громадська рада доброчесності наголосила на такому: *“Як можливий майбутній суддя Верховного Суду, Кандидат повинен був не тільки не мати неналежних зв'язків з виконавчою та законодавчою гілками влади і не діяти під їх впливом, але й поводитися таким чином, щоб відсутність таких зв'язків і впливу була очевидна для стороннього спостерігача”*.

Проаналізувавши практику щодо застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою суддею Ганечко О. М., Громадська рада доброчесності дійшла висновку, що розглядаючи справу щодо пасинка відомого українського політика суддя діяла упереджено. У всіх проаналізованих випадках суддя обирала винятковий запобіжний захід — тримання під вартою, однак, відмовилась застосувати його у згаданій справі, що призвело до втечі підозрюваного та уникнення ним відповідальності.

2.2. Суддя повинен дбати про те, щоб його поведінка – як у залі суду, так і поза ним – сприяла

збереженню і поглибленню переконання суспільства, адвокатів і сторін судового процесу в неупередженості судді й судових органів.

2.3. Суддя повинен, наскільки це можливо, вести себе у такий спосіб, щоб звести до мінімуму випадки, які можуть стати підставою для відсторонення його від розгляду справи або від винесення рішення.

2.4. Щодо справи, розгляд якої йому доручено або може бути доручено, суддя не повинен робити жодних свідомих коментарів, здатних, як можна резонно очікувати, вплинути на результат цієї справи або поставити під сумнів справедливості ходу процесу; суддя так само не повинен робити будь-яких публічних чи інших коментарів, здатних вплинути на справедливість судового розгляду справи стосовно будь-якої особи чи питання.

Публічна підтримка суддею однієї із сторін спору у справі, яку розглядає суддя, є очевидним проявом упередженості. На це Громадська рада доброчесності вказала у висновках щодо суддів Корсака В. А. та Бондаря С. В. Розглядаючи справу, пов'язану з реприватизацію ВАТ “Нікопольський завод феросплавів”, ці двоє суддів взяли участь у прес-конференції, яка була організована групою “Приват”. Організатори прес-конференції заявили, що її темою є “ситуація навколо судового розгляду законності приватизації Нікопольського заводу феросплавів”. Як зазначила Громадська рада доброчесності у своєму висновку, *“зазначені дії мали наслідком втягування у публічний конфлікт представників судової влади. Це, в свою чергу, поставило під сумнів в очах суспільства та світового співтовариства справедливість судового процесу, важливого для авторитету держави, і підірвало довіру до результатів цього процесу”*.

2.5. Суддя повинен взяти самовідвід від участі в будь-якому процесі, коли для нього неможливе винесення неупередженого рішення у справі або коли сторонньому спостерігачеві може видатись, що суддя не здатен винести неупереджене рішення.

До числа таких справ належать, серед інших, випадки, коли:

(a) Суддя насправді відчуває прихильність або упередженість щодо однієї зі сторін або має особисту інформацію щодо спірних доказових фактів, пов'язаних зі справою;

(b) Раніше при розгляді того ж самого спору суддя виступав як юрист або залучався як важливий свідок; або

(c) Суддя або хтось із членів сім'ї судді матеріально зацікавлений у певному результаті розгляду справи; якщо тільки відсторонення судді не є неможливим, оскільки жоден інший суд не може бути призначений для розгляду справи або оскільки, з огляду на терміновість справи, відкладення її вирішення може призвести до серйозної судової помилки.

ЦІННІСТЬ 3. ЧЕСНІСТЬ І НЕПІДКУПНІСТЬ

Чесність і непідкупність є необхідними умовами належного виконання суддею своїх обов'язків.

Чесність та непідкупність є складовими доброчесності та справедливості. Судді мають бути правдивими та сповідувати високі моральні принципи. Суддя не має вдаватися до обману чи шахрайства, він завжди має вести себе гідно та чесно, як у залі суду, так і поза нею. Чесність та непідкупність для судді є необхідними.

Застосування

3.1. Суддя повинен дбати про те, щоб його поведінка була бездоганною з точки зору стороннього спостерігача.

Судді або ж особи, які претендують на суддівські посади, мають повідомляти суспільству та відповідним органам правдиву інформацію про себе і свою діяльність. Зазначення неправдивих даних у декларації доброчесності чи декларації родинних зв'язків є очевидним порушенням цього принципу.

Так, у висновках щодо суддів Гриціва М. І., Гришина Г. А., Широян Т. А., Шибко Л. В., Франтовської Т. І., Лісовської О. В., Слинська С. С., Домусчі С. Д., Кравця О. О., Наставного В. В., Золотнікова О. С., Прокопенка О. Б., Орлянської В. І., Вус С. М., Ємця А. А., Демяносова О. В., Кізюна Л. І., Демидової А. М. та Кравченка С. І. Громадська рада доброчесності зафіксувала факти повідомлення цими суддями неправдивої інформації щодо тверджень, які містилися у поданих ними деклараціях доброчесності.

Зокрема, подаючи декларацію доброчесності у 2016 році, Демяносов О. В. підтвердив, що він не ухвалював одноособово або у складі колегії суддів рішення, передбачені статтею 3 Закону України "Про відновлення довіри до судової влади". Однак таке твердження не відповідає дійсності. 24.09.2002 р. колегія суддів Апеляційного суду Донецької області під головуванням Демяносова О. В. винесла вирок стосовно Шалімова С.В., яким останнього було засуджено до 15 років позбавлення волі. Європейський суд з прав людини у справі "Шалімов проти України" встановив порушення Україною Конвенції. Згідно з правилами заповнення та подання форми

декларації доброчесності судді, у разі заповнення декларації вперше у ній зазначаються твердження щодо обставин, які мали місце упродовж усього життя особи, яка її заповнює. Отже, Демяносов О. В. повідомив неправдиві відомості у декларації доброчесності, оскільки не вказав той факт, що він брав участь в ухваленні рішень з допущенням порушень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

У декларації доброчесності судді за 2011-2016 роки Кізюна Л. І. зазначила, що вона не приймала рішення, передбачені ст. 3 Закону України "Про відновлення довіри досудової влади". Але це не відповідає дійсності, оскільки щодо неї здійснювалась перевірка відповідно до цього ж Закону саме на підставі прийняття такого рішення.

Подаючи декларацію доброчесності судді, Демидова А. М. підтвердила, що випадків наявності потенційного та/або реального конфлікту інтересів у її діяльності не було. Однак, Громадська рада доброчесності виявила інформацію, яка спростовує це твердження. У декларації родинних зв'язків суддя вказала своїм племінником Демидова Владислава Олександрович, який з 2014 р. працює суддею Господарського суду м. Києва. 08.12.2015 р. Демидова А. М. розглядала касаційну скаргу на рішення свого племінника Демидова Владислава Олександровича, судді Господарського суду міста Києва. 12.01.2016 р. Демидова А. М. розглядала касаційну скаргу ДП Державної компанії з експорту та імпорту продукції і послуг військового та спеціального призначення "Укрспецекспорт", в якій працює її чоловік Цюмоєнко Володимир Григорович.

Неправдиві факти щодо родинних зв'язків Громадська рада доброчесності виявила у деклараціях суддів Львова Б. Ю., Поліщука В. Ю., Леона О. І., Давиденка Е. В., Кононової О. В., Бринцева О. В. та Маринчак Н. Є.

Подаючи декларацію родинних зв'язків, Бринцев О. В. не зазначив інформацію про свою сестру, яка працювала в прокуратурі Харківської області, а також її чоловіка і його брата, які працювали в прокуратурі Харківської області.

У деклараціях родинних зв'язків за 2015 та 2016 роки Маринчак Н. Є. не вказала жодного свого

родича, який підлягає включенню у ці декларації. Через місяць після оприлюднення журналістського розслідування, в якому, зокрема, було вказано, що син судді з липня 2010 по серпень 2012 року працював в Окружному адміністративному суді м. Києва, суддя подала уточнену декларацію, в якій вказала ці відомості.

Не є дотриманням принципу чесності та непідкупності і повідомлення недостовірних даних у документах, поданих на участь у конкурсі. На це Громадська рада доброчесності звернула увагу у висновках щодо Калініч Н. І., Корсака В. А., Бурди П. О., Мельника А. І. та Печеного О. П. Так, Корсак В. А. в Анкеті на питання щодо наявності фактів притягнення до відповідальності надав заперечну відповідь. Водночас за даними Єдиного державного реєстру судових рішень, судовим наказом від 22.08.2014 р., виданого Солом'янським районним судом м. Києва за заявою Публічного акціонерного товариства "Київгаз", в нього була заборгованість за житлово-комунальні послуги.

Не є прикладом бездоганної поведінки поведінка суддів Львова Б. Ю., Голяшкіна О. В. та Кравця О. О. Суддя Голяшкін О. В. унікав будь-якої публічності розгляду справи про службову квартиру, яку він намагається отримати в судовому порядку. Зокрема, він вимагав від журналістів не знімати його, а також двічі заперечував проти задоволення клопотань про трансляцію судових засідань у цій справі. Кравець О. О. вдався до подвійних стандартів самоідентифікації під час купівлі зброї та проходження медичного огляду для визначення придатності до проходження військової служби. Зокрема, суддя був звільнений від проходження військової служби через вади здоров'я, однак, в той же час придбав зброю, дозвіл на володіння якою міг бути отриманий лише у разі відсутності вад, через які суддю було визнано непридатним для проходження військової служби. Окрім того, попри наявність нерухомого майна суддя отримав та приватизував державне житло.

Львов Б. Ю. згадувався у засобах масової інформації у контексті резонансних публічних конфліктів, пов'язаних з його професійною діяльністю. Так, суддя, здійснюючи повноваження голови Вищого господарського суду України, міг бути причетним до корупційного скандалу за участю члена Вищої ради юстиції. Вказана інформація також міститься в ухвалі Печерського районного суду м. Києва. Також, відомо про те, що напере-

додні скандалу Павло Гречківський зустрічався з Богданом Львовим у робочому кабінеті судді. Така інформація спровокувала соціальне збурення та негативні публікації в ЗМІ щодо судової влади. Водночас, до Громадської ради доброчесності надійшло звернення депутата Верховної Ради України щодо того, що суддя є "фігурантом" справи про постановлення завідомо неправосудного рішення, та скарга від громадянина, який стверджує, що суддя допустив втручання в автоматизовану систему документообігу суду, у зв'язку з чим стосовно нього здійснюється кримінальне провадження.

3.2. Дії та поведінка судді повинні підтримувати впевненість громадськості у чесності й непідкупності судових органів. Не досить лише вершити правосуддя; потрібно, щоб його звершення було очевидним для загалу.

В основі довіри до судової влади лежить не лише компетентність та старанність представників суддівської спільноти, але також і їхня непідкупність та моральний авторитет. З точки зору суспільства, суддя не просто має служити ідеалам правди і справедливості але й втілювати їх у собі. Поведінка судді в очах суспільства впливає на судову систему та довіру до неї з боку громадян. Суддя зобов'язаний діяти так, аби не допустити будь-якого розумного осуду його діяльності з боку стороннього спостерігача.

Як зазначено у висновку Громадської ради доброчесності щодо Сімоненко В. М., будучи очільницею органу суддівського самоврядування Сімоненко В. М. мала достатні можливості для роботи над удосконаленням судової влади. Натомість, вона відзначилася суперечливими заявами на підтримку суддів, підозрюваних у вчиненні корупційних правопорушень, негативними коментарями щодо системи електронного декларування, фактами ігнорування звернень громадян і, можливо, саботування процесу розслідування щодо суддів, які ухвалювали неправосудні рішення проти учасників масових акцій протесту під час Революції Гідності. Крім того, Сімоненко В. М. та Романюк Я. М. також звернулися до Конституційного Суду України із поданням щодо неконституційності судової реформи, а Романюк Я. М. ще й виступив його ініціатором. У поданні, зокрема, йдеться про неконституційність положень Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо формування нового Верховного Су-

ду. Отже, Сімоненко В. М. та Романюк Я. М. взяли участь в конкурсі, який вважають неконституційним.

Не сприяли підтриманню впевненості громадськості у чесності та непідкупності судових органів свавільні рішення про заборону мирних зібрань. Їх, зокрема, ухвалювали судді Шицький І. Б., Головчук С. В., Золотніков О. С., Мойсюк М. І., Рецебуринський Ю. Й., Пасічник С. С., Русанова В. Б., Семенюк Г. В., Так, суддя Вищого адміністративного суду України Рецебуринський Ю. Й. систематично ухвалював рішення про обмеження мирних зібрань — по вул. Інститутській у м. Києві, на центральних вулицях м. Києва (зокрема, біля Адміністрації Президента України) невизначеному колу осіб, у с. Нові Петрівці Київської області неподалік від резиденції колишнього Президента України Віктора Януковича, невизначеному колу осіб у м. Харкові. У своїх рішеннях суддя Рецебуринський та інші судді неодноразово посилалися на Указ Президії Верховної Ради СРСР “Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР”. Частина рішень були прийняті після набуття рішенням Європейського суду з прав людини у справі “Веренцов проти України” статусу остаточного. Згідно з цим рішенням Указ СРСР є несумісним з самою суттю свободи зібрань, що гарантується Конституцією України, а отже, не може бути застосованим.

Рішення суддів проти учасників подій Революції Гідності отримали оцінку законодавця у законах “Про очищення влади” та “Про відновлення довіри до судової влади”, які визначили процедуру звільнення суддів, що ухвалювали відповідні рішення. Однак, звільнені судді повернулися на посади, успішно оскарживши своє звільнення у Вищому адміністративному суді України. Завдяки рішенням суддів Смоковича М. І., Рецебуринського Ю. Й., Стрелець Т. Г., Рибченко А. О. та Заїки М. М. десятки так званих “суддів Майдану” залишились у суддівській кріслах. Ще одним доказом цього стала діяльність Лесько А. О. на посаді членкині Вищої ради правосуддя. Маючи усі інструменти для ефективного розслідування випадків масового ухвалення суддями рішень під тиском під час подій Революції Гідності Лесько А. О. не лише не встановила причин цього явища, але й не змогла зібрати достатньо доказів для притягнення до дисциплінарної відповідальності окремих суддів. Така ситуація з очевидністю лише

укріплювала уявлення суспільства про панування кругової поруки в суддівському корпусі.

Судді Школярів В. Ф., Прокопенко О. Б., Шевченко Т. Є., Гриців М. І., Ємець А. А., Кривенда О. В. були причетні до повторного програву України у Європейському суді з прав людини. Так, у 2008 році Україна програла справу “Яременко проти України”, в якій ЄСПЛ визнав, що ключові докази у справі були отримані з порушенням низки основоположних прав. У 2009 році Верховний Суд України за безпосередньої участі вказаних суддів вирок у справі залишив без змін. У 2015 році Європейський суд з прав людини рішенням у справі “Яременко проти України 2” зазначив: “Під час провадження з перегляду справи заявника Верховний Суд України лише закріпив порушення права за явника на справедливий судовий розгляд, його права на захист, права на мовчання та права не свідчити проти себе”. Таким чином, судді свідомо проігнорували рішення Європейського суду з прав людини у першій справі, що призвело до повторного програву України в Європейському суді з прав людини.

Особливо кричущим є рішення ЄСПЛ у справі “Бочан проти України 2”, в якому суд назвав рішення суддів Верховного Суду України Бердник І. С., Охрімчук Л. І. та Романюка Я. М. “грубим свавільям” та “відмовою у доступі до правосуддя”.

Підставою для висновку про невідповідність критеріям доброчесності та професійної етики судді Вищого господарського суду України Рогач Л. І. стали численні свавільні рішення щодо комунального майна. Зокрема, відповідно до інформації Генеральної прокуратури України рішення судді призвело до передачі у приватну власність земель природно-заповідного фонду — заказника “Жуків острів”. Іншим прикладом того, як судді нехтували інтересами громади на користь приватних інтересів, є рішення щодо об’єктів культурної спадщини, які ухвалювали судді Балац С. В., Корсак В. А., Сибіга О. М. та Данилова М. В.

Не було очевидним відправлення правосуддя такими суддями як Короткевич О. Є., Голубицький С. С., Юхименко Р. І., Вус С. М., Демяносів О. В., Панова І. Ю., Ганечко О. М. Так, суддя Голубицький С. С. засудив особу до довічного позбавлення волі попри відсутність у справі переконливих доказів винуватості, що стало предметом провадження Уповноваженого Верховної Ради України

з прав людини та неодноразових публічних заяв Омбудсмена про незаконність вироку. У висновку щодо судді третейського суду Юхименко Р. І. Громадська рада доброчесності зазначила таке: “Ми вважаємо, що розгляд таких сумнівних справ та ухвалення очевидно свавільних рішень, метою

яких, зазвичай, був обхід установлених законом процедур, не можна вважати правомірною та добросовісною поведінкою. Така поведінка з боку законослухняного та поінформованого спостерігача не може вважатися бездоганною та не може бути прикладом правосвідомої поведінки”.

ЦІННІСТЬ 4. ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ

Незалежність судових органів є передумовою Дотримання етичних норм і очевидність їх дотримання необхідні в будь-якій сфері діяльності судді.

Застосування

4.1. Суддя повинен не допускати порушень етичних норм і уникати поведінки, яка може видатись неетичною, в будь-якій сфері своєї діяльності.

Прикладом поведінки, яка порушує цей критерій, є факти, викладені у висновку Громадської ради доброчесності щодо Маліченка В. В. Будучи суддею Оржицького районного суду Полтавської області, Маліченко В. В. використовував нежитлове приміщення — нарадчу кімнату суду — для власного проживання. Це перешкоджало використовувати приміщення за призначенням — для здійснення правосуддя.

Вимога щодо дотримання етичних засад є універсальною, і поширюється не лише на суддів. Так, публічні неетичні висловлювання Ульянова Р. А. під час здійснення повноважень депутата Кременчуцької міської ради стали підставою для висновку про невідповідність поведінки цього кандидата критеріям доброчесності та професійної етики.

Окремим випадком поведінки, яка порушує етичні стандарти, є академічна недоброчесність. На неї Громадська рада доброчесності звернула увагу у висновках щодо Гузели М. В., Подкопаєва С. В. та Ситникова О. Ф. Так, у грудні 2014 року Атестаційна колегія Міністерства освіти скасувала рішення про присвоєння Ситникову О. Ф. наукового ступеня кандидата юридичних наук та відмовила йому у видачі диплому. Це рішення було підтверджене Наказом Міністерства науки і освіти України. Підставою для скасування рішення про присвоєння наукового ступеня став висновок Експертної ради, яка виявила у роботі значний обсяг текстуальних запозичень (плагіату). Як зазначила у своєму висновку Рада, *“неправомірне присвоєння Кандидатом плодів чужої інтелектуальної праці при підготовці власної наукової роботи є грубим порушенням загальноприйнятих стандартів поведінки, що порочить звання судді та підриває авторитет правосуддя”*.

4.2. Перебуваючи під постійною прискіпливою увагою громадськості, суддя повинен добровільно й охоче погоджуватися з обмеженнями щодо своєї поведінки, які пересічному громадянину можуть видатись обтяжливими. Зокрема, поведінка судді повинна узгоджуватися з високим статусом його посади.

Вкрай грубе та нечемне спілкування із журналісткою стало підставою для висновку щодо судді Верховного Суду України Жайворонок Т. Є. Нервову реакцію у судді викликало питання про її статки, а саме будинок та автомобіль. Відеозапис спілкування було оприлюднено, він викликав значне обурення суспільства щодо дій судді.

Дотримання етичних норм є важливими складовими професійного та особистого життя судді. Головним є не те, що суддя зробив, а як цей вчинок виглядає в очах суспільства.

4.3. В особистих стосунках з адвокатами, які мають постійну практику в суді, суддя повинен уникати ситуацій, які могли б дати вагомій підставі для підозри або створити видимість того, що він виявляє прихильність чи небезсторонність.

4.4. Суддя не повинен брати участі в розгляді справи, в якій хтось із членів його сім'ї є представником якоїсь зі сторін або будь-яким чином пов'язаний зі справою.

Громадська рада доброчесності виявила інформацію про порушення цього критерію суддями Вищого господарського суду України Демидовою А. М. та Івановою Л. Б. Зокрема, суддя Демидова А. М. у 2015 р. розглядала касаційну скаргу на рішення свого племінника Демидова В. О., судді Господарського суду міста Києва. Окрім того, суддя також розглядала касаційну скаргу державного підприємства, в якому працює її чоловік. Суддя Іванова Л. Б. розглянула щонайменше 4 справи за участю НАК “Нафтогаз України” в період, коли її син перебував на посаді юриста в цій компанії. В жодному із зазначених випадків судді не повідомляли про наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів та не здійснили самовідвід від розгляду справ, пов'язаних з їхніми родичами.

У висновку щодо Стрижевської А. В. Громадська

рада доброчесності звернула увагу на те, що остання на посаді заступниці Генерального прокурора України курує відділ, до основних завдань якого віднесено “безпосереднє здійснення заходів щодо виявлення, припинення корупційних та пов’язаних із корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону, насамперед стосовно суб’єктів відповідальності 1-4 категорії державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, у тому числі за матеріалами кримінальних проваджень...”. До 1-4 категорії державних службовців відносяться і члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які приймають рішення в рамках конкурсу на посади суддів Верховного Суду, в тому числі щодо самої Стижівської А. В. Крім того, вона також відповідальна за організацію роботи департаменту підтримання державного обвинувачення та представництва інтересів громадянина або держави в судах. Завданнями цього департаменту є підготовка матеріалів для участі керівництва Генеральної прокуратури України у засіданнях Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції; участь у підготовці матеріалів для розгляду Вищою кваліфікаційною комісією суддів. Громадська рада доброчесності дійшла висновку про наявність у Стижівської А. В. конфлікту інтересів та звернула увагу на те, що остання не вчинила належних дій задля уникнення конфлікту інтересів: зокнайменше, не скористалася можливістю піти у відпустку на період проходження конкурсу на посаду судді Верховного Суду.

4.5. У своєму помешканні суддя не повинен дозволяти жодному адвокату проводити прийом клієнтів або зустрічі з іншими адвокатами.

4.6. Як і будь-якому іншому громадянину, судді гарантується свобода висловлення, віросповідання, участі у зборах та асоціаціях, проте в процесі реалізації цих прав суддя завжди повинен дбати про те, щоб своєю поведінкою підтримувати високий статус посади судді, а також безсторонність і незалежність судових органів.

4.7. Суддя повинен бути поінформованим про власні економічні інтереси як приватної особи або опікуна/піклувальника і докладати розумних зусиль для того, щоб бути поінформованим про економічні інтереси членів своєї сім’ї.

На факти недекларування належного кандидатам на праві власності чи користування майна Гро-

мадська рада доброчесності вказала у висновках щодо Сахна Р. І., Вус С. М., Фінагєєва В. О., Львова Б. Ю., Сердинського В. С., Червинської М. Є., Ткача І. В., Шавеля Р. М., Шибко Л. В., Лісовської О. В., Ступак О. В., Мороз Л. Л., Леона О. І., Саприкіної І. В., Данилової М. В., Домусчі С. Д., Прокопанич Г. К., Рибченко А. О., Сімоненко В. М., Тищенко А. І., Дядечка І. І., Мостової Г. І., Рибаківської В. В., Багрової А. Г., Сибіги О. М., Брателя О. Г., Вербової І. М., Гарського О. В., Давиденка Е. В., Федотова І. В., Кононової О. В., Маліченка В. В., Антоненко Н. О., Бурди П. О., Заїки М. М., Кізюн Л. І., Саранюка В. І., Бабкової Т. В., Демидової А. М., Кравченка С. І., Панової І. Ю., Сіроша М. В., Азевича В. Б., Бершова Г. Є., Борисюк І. Е., Голляшкіна О. В., Гриціва М. І., Козир Т. П., Коломис В. В., Маринчак Н. Є., Наріжного С. Ю., Чернобая О. І., Станіка С. Р. та Швецової Л. А. (усього 54 випадки).

Так, суддя Станік С. Р. у 2015 році не задекларував жодного транспортного засобу у власності чи на праві користування. Натомість дані з досьє підтвердили, що у звітному році у нього було право розпорядження на підставі довіреності на 6 транспортних засобів, на одному з яких, за тими ж даними із досьє, він здійснював перетин кордону. В той же час, ст. 46 Закону України “Про запобігання корупції” передбачає обов’язкове декларування об’єктів, щодо яких у декларантів є право розпорядження. На підставі цього Громадська рада доброчесності дійшла висновку, що суддя не дотримувався встановленого законом обов’язку щодо правдивого декларування свого майна.

Суддя Чернобай О. І. у деклараціях за 2013 р., 2015 р. та 2016 р. повідомляв, що з 25.10.2011 р. користується квартирою, яка належить на праві власності його матері. Однак, у деклараціях за 2011 та 2012 роки цю квартиру не згадував.

Львов Б. Ю. у деклараціях, починаючи з 2015 р., вказував, що його дружина з 2008 року володіє квартирою у м. Києві та автомобілем Lexus RX 350. Проте, вартість на дату набуття вказаного майна йому невідома. Також суддя задекларував цінне рухоме майно, а саме два годинники, Breguet Marine та Vacheron Constantin Patrimony. Проте, судді невідомі ані дата набуття, ані їх вартість. На думку Громадської ради доброчесності, демонстративна непоінформованість Кандидата про власні економічні інтереси як приватної особи та про економічні інтереси членів своєї

сім'ї є порушенням цього критерію.

Суддя Сімоненко В. С. у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за 2015 рік не вказала три юридичні особи, в яких її тодішній чоловік володів корпоративними правами (був засновником або кінцевим бенефіціарним власником).

Подаючи декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2013 і 2014 роки, суддя Борисюк І. Е. не зазначила прізвище свого співмешканця. Хоча, факт спільного проживання підтверджується даними Єдиного державного реєстру судових рішень.

На невідповідність стилю життя задекларованим доходам Громадська рада доброчесності звернула увагу у висновках щодо Маринчак Н. Є., Панової І. Ю., Іваненко Я. Л., Мельника А. І., Кравця О. О., Кізюн Л. І., Алєєвої І. В., Охрімчук Л. І., Вільгушинського С. В., Ганечко О. М., Антоненко Н. О., Погрібного С. О., Жайворонок Т. Є., Балаца С. В., Лященко Н. П., Земляної Г. В., Дядечка І. І., Бондаря С. В., Владимиренко С. В., Тищенко А. І., Ступак О. В., Фролової О. Г., Стратієнко Л. В., Іванової Л. Б., Караченцева І. В., Кравчука Г. А., Львова Б. Ю., Поліщука В. Ю., Ткача І. В., Шавеля Р. М., Лісовської О. В., Стрижевської А. В., Романюка Я. М., Бершова Г. Є., Вовка П. В., Голосія Р. А., Голяшкіна О. В. (всього 37 випадків).

Зокрема, чоловік судді Алєєвої І. В. придбав у 2013 р. автомобіль Porsche Cayenne 2013 року випуску та автомобіль Ford Transit 2012 р. випуску. Суми коштів, витрачених на придбання цих авто, суддя не декларувала. Водночас, із інформації з відкритих джерел, вдалось встановити, що обидві автівки обійшлися чоловіку судді у щонайменше 756 000 грн. При цьому за даними декларації сукупний дохід сім'ї у 2013 році склав 1 758 403 гривень, з яких 1 300 000 гривень – позичені кошти. Окрім того, у 2013 році суддя повернула 688 239 гривень позики, а сума задекларованих у 2013 р. витрат склала 1 128 239 гривень. У декларації за 2014 р. суддя задекларувала погашення кредитів (у тому числі процентів) на загальну суму 758 248 гривень. У декларації за 2015 рік суддя не задекларувала жодних фінансових зобов'язань. Чоловік судді зареєстрований як фізична особа-підприємець. Водночас у 2013 і 2014 роках суддя декларувала незначний дохід чоловіка від підприємницької діяльності. Проаналізувавши цю інформацію, Громадська рада до-

брочесності дійшла висновку, що не може бути обґрунтоване даними поданих декларацій джерело походження коштів, за рахунок яких були погашені позики у 2013 та 2014 роках на загальну суму 2 886 642 гривень, ураховуючи, що власні доходи (заробітна плата та інші грошові доходи, отримані на безповоротній основі) судді та члена його сім'ї за вказані роки сукупно склали 566 752 гривень.

За даними декларацій судді Голяшкіна О. В., за 2013-2015 роки основним доходом сім'ї, яка, крім нього, складається із дружини і трьох дітей, є заробітна плата судді. У 2013 р. вона становила 252 201 грн, що становить 92% від загального задекларованого доходу сім'ї; у 2014 р. – 243 915 грн, що становить 88% від доходу сім'ї; 2015 р. – 270 276 грн, що становить 85% від доходу сім'ї. Суддя задекларував наявність у 2015 р. у сім'ї значних готівкових коштів (61 000 USD і 5 000 EUR), джерело походження яких виглядає сумнівним, адже ця сума перевищує сукупний дохід сім'ї за 2013-2015 рр. Крім того, останніми роками суддя здійснив значні витрати, а його мати за кошти невідомого походження придбала дві квартири в центрі Києва, в яких проживає сім'я судді. На підставі цієї інформації та за відсутності доказів на підтвердження отримання суддею чи родиною значних коштів Громадська рада доброчесності зробила висновок про невідповідність Голяшкіна О. В. критеріям доброчесності та професійної етики.

Відповідно до даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, суддя Стратієнко Л. В. володіє будинком у Київській області, вартість якого за даними декларації на момент набуття у 2011 році склала 1 115 364 гривень, а вартість земельної ділянки на момент набуття у 2008 році склала 258 500 гривень. Згідно з даними тієї ж декларації, суддя з 2004 року є власницею квартири у м. Києві. Крім того, у 2014 році суддя продала за 140 386 гривень власний автомобіль Toyota Rav4 2008 року випуску та придбала позашляховик BMW X3 2014 року випуску вартістю 604 165 тисяч гривень. Різниця склала 463 779 гривень, що становить приблизно 18 місячних заробітних плат судді. Зважаючи на те, що за даними декларацій суддя не має інших джерел доходу, окрім заробітної плати судді Вищого господарського суду України, Громадська рада доброчесності дійшла висновку, що цих доходів недостатньо для того, аби повною мірою пояснити джерело походження майна у судді.

У висновках щодо Чернобая О. І., Маринчак Н. Є., Голяшкіна О. В., Голосія Р. А., Вовка П. В., Бершова Г. Є., Сіроша М. В., Караченцева І. В., Поліщука В. Ю., Бондаря С. В., Демяносова О. В., Ємця А. А., Печеного О. П. та Козир Т. П. Громадська рада доброчесності звернула увагу на факти приховування майна від декларування (всього 14 випадків).

Так, як зазначила Громадська рада доброчесності у висновку щодо Вовка П. В., є серйозні підстави вважати, що розлучення судді у 2015 р. є фіктивним, а його справжньою метою було приховування справжніх статків. Згідно з даними суддівського досьє, впродовж процедури розлучення та після неї суддя неодноразово порушував разом із дружиною. До того ж, щонайменше одна з спільних поїздок судді та його колишньої дружини відбулася без участі їхніх дітей. До такого висновку дійшли й журналісти, які робили розслідування про суддю.

Суддя Маринчак Н. Є. у 2015 році задекларувала право користування автомобілем, який належить її сестрі. При цьому з 2010 року і до 06.12.2014 року цей автомобіль належав самій судді. У грудні 2014 року вона продала його сестрі, а вже з 12.01.2015 відновила постійне користування ним і цим правом користувалась як у 2015, так і у 2016 роках. При цьому, користування автомобілем було зазначено лише в електронній декларації за 2015 рік, тоді як у паперовій декларації за 2015 рік цей факт суддею було замовчано. Громадська рада доброчесності у своєму висновку наголосила, що продаж автомобіля близькій людині у кінці року, отримання його у користування уже через місяць з моменту продажу дає підстави для обґрунтованого сумніву у тому, що відчуження автомобіля було реальним, а не фіктивним. А відсутність автомобіля у декларації за 2015 рік робить ймовірним припущення, що це здійснювалось для приховання майна від декларування.

4.8. Суддя не повинен дозволяти, щоб його сімейні, соціальні або інші зв'язки неналежним чином впливали на його професійну поведінку, а також на винесення ним судових рішень.

4.9. Суддя не повинен використовувати авторитет своєї посади або дозволяти іншим використовувати його для реалізації приватних інтересів самого судді, когось із членів його сім'ї або будь-якої іншої особи; суддя також не повинен створювати сам або дозволяти іншим

створювати враження, що хтось перебуває в особливому становищі і здатний впливати на виконання суддею його професійних обов'язків.

Прикладом використання посади для реалізації приватних інтересів є приватизація суддями житла, отриманого у користування у якості службового. На це Громадська рада доброчесності вказала у висновках щодо суддів Черпака Ю. К., Прокопенка О. Б., Орлянської В. І., Акулової Н. В., Алєєвої І. В., Голяшкіна О. В., Мойсюка М. І. та Гриціва М. І.

Так, відповідно до даних суддівського досьє Прокопенка О. Б.: у 2013 р. отримав у спадщину від своєї матері квартиру у житловому будинку бізнес-класу в новобудові у м. Києві загальною площею 126,9 кв. м. Вартість аналогічної квартири у цьому будинку стартує від 130 тис. доларів США. У відповідь на інформаційний запит Верховний Суд України повідомив, що вказана квартира була передана судді в користування в якості службової, після чого виведена ним з числа службових, що дозволило приватизувати її на матір судді Громадська рада доброчесності у висновку наголосила на такому: *“Вважаємо, що приватизація на матір елітного житла, отриманого як службове, є недоброчесною поведінкою та свідчить про використання Кандидатом свого статусу як судді для задоволення особистих потреб. Адже Закон України «Про судоустрій і статус суддів» з 2010 р. гарантує право судді лише на службове житло. Кандидат не міг не знати, що виведення квартири з фонду службового житла вимагає його поповнення для забезпечення житлом інших осіб, які потребують службового житла. А це означає, що таке житло забирається від багатодітних сімей, уразливих категорій населення, військовослужбовців тощо, які багато років перебувають у черзі на отримання житла”.*

4.10. Конфіденційна інформація, яка стала відома судді через його службове становище, не повинна використовуватись або розголошуватися суддею з будь-якою іншою метою, окрім такої, що пов'язана з виконанням ним своїх професійних обов'язків.

4.11. За умови належного виконання ним своїх професійних обов'язків суддя має право: (а) Займатись літературною творчістю, читати лекції, викладати, а також брати участь у діяльності, пов'язаній з правом, правовою сис-

темою, здійсненням правосуддя або іншими подібними питаннями.

(b) Виступати на публічних слуханнях перед офіційним органом, що займається питаннями, пов'язаними з правом, правовою системою, здійсненням правосуддя або іншими подібними питаннями.

(c) Бути членом офіційного органу, урядової комісії, комітету або дорадчого органу, якщо таке членство дозволяє судді залишатись безстороннім і зберігати політичний нейтралітет.

(d) Займатись іншими видами діяльності, якщо вони не компрометують високий статус посади судді і жодним іншим чином не заважають виконанню суддею своїх професійних обов'язків.

4.12. Суддя не повинен займатись юридичною практикою впродовж періоду свого перебування на посаді судді.

4.13. Суддя має право засновувати асоціації суддів, вступати до них та входити до інших організацій, що представляють інтереси суддів.

4.14. Суддя та члени його сім'ї не повинні ні

вимагати, ні приймати жодних подарунків, заповітів, кредитів або послуг у зв'язку з будь-чим, що суддя зробив, має зробити або не зробити в рамках виконання ним своїх професійних обов'язків.

4.15. Суддя не повинен свідомо дозволяти працівникам суду або іншим особам, що перебувають під його впливом чи керівництвом або підпорядковані йому, вимагати або приймати жодних подарунків, заповітів, кредитів або послуг у зв'язку з будь-чим, що суддя зробив, має зробити або не зробити в рамках виконання ним своїх обов'язків або функцій.

4.16. За умови відсутності порушення закону та будь-яких правових норм щодо гласності суддя може прийняти пам'ятний подарунок, нагороду або привілей, пов'язані з певною подією, якщо цей подарунок, нагорода або привілей не виглядають як такі, що мають на меті вплинути на виконання суддею своїх професійних обов'язків, або якимсь іншим чином не створюють видимість небезсторонності судді.

ЦІННІСТЬ 5. РІВНІСТЬ*

**порушень цього критерію під час аналізу інформації про кандидатів до Верховного Суду Громадська рада доброчесності не виявила.*

Забезпечення рівності у ставленні до всіх осіб, чиї справи розглядаються в суді, є необхідною умовою належного виконання суддею своїх обов'язків.

Застосування

5.1. Суддя повинен знати й усвідомлювати різноманітність суспільства і відмінності, створювані силою-силенною джерел, до числа яких, серед інших, належать раса людини, її колір шкіри, стать, релігія, національне походження, каста, інвалідність, вік, сімейний стан, сексуальна орієнтація, соціально-економічне становище та інші подібні причини ("підстави, що не стосуються суті справи").

5.2. При виконанні своїх професійних обов'язків суддя не повинен словами чи поведінкою виявляти прихильність або упередженість до будь-якої особи або групи осіб, беручи до уваги підстави, що не стосуються суті справи.

5.3. Суддя повинен виконувати свої професійні обов'язки, виявляючи належну повагу до всіх осіб, зокрема до сторін судового процесу, свідків, адвокатів, працівників суду та колег-суддів, і уникаючи відмінностей у ставленні до них з огляду на будь-які не пов'язані з суттю справи підстави, які не є суттєвими для належного виконання ним цих обов'язків.

5.4. Суддя не повинен свідомо допускати, щоб працівники суду або інші особи, які перебувають під його впливом, керівництвом або контролем, виявляли диференційоване ставлення до осіб, пов'язаних із справою, яку він розглядає, на будь-якій підставі, що не стосується суті справи.

5.5. Суддя повинен вимагати від адвокатів, які беруть участь у судовому розгляді справи, щоб ті утримувались від вияву словами чи поведінкою прихильності або упередженості на підставах, що не стосуються суті справи, за винятком випадків, коли їхні підстави мають правове значення для питання, що є предметом судового розгляду і можуть бути юридично обґрунтовані.

ЦІННІСТЬ 6. КОМПЕТЕНТНІСТЬ І СТАРАННІСТЬ

Компетентність і старанність є передумовами належного виконання суддею своїх обов'язків.

Компетентність вимагає від судді володіти необхідними знаннями та навиками, бути скурпульозним та практично підготовленим. Професійна компетентність судді має бути очевидною під час відправлення ним правосуддя.

Старанність передбачає прагнення судді оперативно, об'єктивно та справедливо застосовувати закон.

Застосування

6.1. Професійні обов'язки судді мають пріоритет над усіма іншими видами діяльності.

6.2. Суддя повинен присвятити свою професійну діяльність виконанню обов'язків судді, до числа яких належать не лише виконання функцій і посадових обов'язків судді під час судового розгляду та при винесенні рішень, але й інші задачі, що мають стосунок до посади судді або до діяльності суду.

6.3. Суддя повинен докладати розумних зусиль для збереження і вдосконалення власних знань, умінь та особистих якостей, необхідних для належного виконання ним своїх професійних обов'язків, користуючись з цією метою навчальними засобами та іншими можливостями, які повинні бути доступними суддям за умови контролю з боку судових органів.

На неналежне ставлення суддів до оформлення документів Громадська рада доброчесності вказала у висновках щодо Сімоненко В. М., Калініч Н. І. та Єлфімова О. В. Зокрема, ГРД звернула увагу на неграмотність та інші помилки у мотиваційному листі судді. Очевидно, фактологічні помилку у текстах ухвал, оприлюднених у Єдиному державному реєстрі судових рішень, стали однією із підстав для висновку про невідповідність Єлфімова О. В. критеріям доброчесності та професійної етики.

Окремим випадком порушення суддями цього критерію є використання нормативних актів радянського періоду для мотивування рішень про заборону мирних зібрань. Як Громадська рада доброчесності наголосила у своїх висновках щодо Черпака Ю. К., Мойсюка М. І., Пасічник С.

С., Рецебуринського Ю. Й. та Семенюка Г. В., у своїх рішеннях про заборону мирних зібрань ці судді послалися на Указ Президії Верховної Ради СРСР "Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР". Це було зроблено уже після набуття рішенням Європейського суду з прав людини у справі "Веренцов проти України" статусу остаточного. Згідно з цим рішенням, Указ 1988 року є несумісним з самою суттю свободи зібрань, що гарантується Конституцією України, а отже, не може бути застосованим. Крім того, відповідно до узагальненої доповіді правозахисних організацій за 2013 р. (Харківська правозахисна група) практика автоматичних заборон мирних зібрань щодо невизначеної кількості осіб на значній території охарактеризована як "ганебна практика, що суперечить чи не всім принципам адміністративного судочинства, що порушує право інших осіб знати про обмеження свого права, та позбавляє їх можливості захистити свої права".

6.4. Суддя повинен бути поінформованим про суттєві зміни в міжнародному законодавстві, включаючи міжнародні конвенції та інші документи, що встановлюють норми в сфері прав людини.

Аналізуючи інформацію про суддів Верховного Суду України Школярова В. Ф. та Шицького І. Б., Громадська рада доброчесності звернула увагу на те, що рішення цих суддів були предметом аналізу Європейського суду з прав людини. У справі «Сокурєнко і Стригун проти України» (рішення від 20 липня 2006 року) Суд констатував порушення п.1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Суд вказав, що мало місце порушення права на справедливий суд. Згодом Європейським судом з прав людини було розглянуто справу «Верітас проти України» (рішення від 13 листопада 2008 року), у якій суд знову за схожих обставин констатував порушення права на справедливий суд. На практику суддів Верховного Суду України не вплинула констатація Європейським судом з прав людини порушень пункту 1 статті 6 Конвенції. І це призвело до повторного допущення Верховним Судом України аналогічного порушення, констатованого Європейським судом з прав людини.

6.5. Суддя повинен виконувати всі свої профе-

сійні обов'язки, включаючи винесення відкладених рішень, ефективно, справедливо і з розумною швидкістю.

У висновку щодо судді Кафідової О. В. Громадська рада доброчесності звернула увагу на надзвичайно короткі строки розгляду суддею справи — всього 3 дні. Це суттєво обмежило процесуальні права сторін у судовому процесі та порушило право на справедливий судовий розгляд, складовою якого є вимога щодо розумності строків судового розгляду.

Недотримання суддею вимог щодо вчасного виготовлення та оприлюднення судового рішення також є порушенням цього принципу. На це Громадська рада доброчесності вказала у висновках щодо суддів Гуменюк А. І. та Погрібного С. О.

Порушення принципу гласності судового процесу також не є прикладом справедливого судового розгляду. На цьому Громадська рада доброчесності наголосила у висновках щодо Гуменюк А. І., Алєйнікова В. О., Баранця О. М., Саприкіної І. В., Крутія Ю. П. та Дядечка І. І. Так, до Громадської ради доброчесності звернувся журналіст, право якого на участь та фіксацію судового процесу порушила суддя Саприкіна І. В. Журналіст заявив клопотання про намір відвідати засідання та пред'явив своє посвідчення журналіста розпо-

ряднику судового засідання. Однак, після комунікації з колегією суддів журналіста не пустили та повідомили, що розгляд справи відбудеться у порядку письмового провадження. Коли Ухвала суду від 30.09.15 р. з'явилась у реєстрі судових рішень, то з'ясувалось, що справа була розглянута у відкритому судовому засіданні.

Суддя Погрібний С. О. заборонив проведення фото- та відеозйомки судового засідання журналісту, не зважаючи на те, що сторони у справі не заперечували проти її ведення. При цьому, суддя не пояснив мотивів такої заборони та без пояснень покинув залу судового засідання.

6.6. Суддя повинен дбати про підтримку порядку та додержання правил пристойності під час усіх судових розглядів і вести себе терпляче, гідно і ввічливо щодо сторін судового процесу, присяжних, свідків, адвокатів та інших осіб, з якими суддя спілкується в рамках своїх офіційних повноважень. Суддя повинен вимагати такої ж поведінки від представників сторін, працівників суду та інших осіб, що перебувають під його впливом, керівництвом або контролем.

6.7. Суддя не повинен вдаватися до дій, несумісних зі старанним виконанням своїх професійних обов'язків.

**УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРАКТИКИ
ГРОМАДСЬКОЇ РАДИ ДОБРОЧЕСНОСТІ
З АНАЛІЗУ НА ВІДПОВІДНІСТЬ КРИТЕРІЯМ ПРОФЕСІЙНОЇ
ЕТИКИ ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДИ
СУДДІВ ВЕРХОВНОГО СУДУ**

DE | **DEMOCRACY**
JU | **JUSTICE**
RE | **REFORMS**

ФУНДАЦІЯ DEJURE

ВУЛ. СТІЛЕЦЬКА 7/6, 0Ф. 70, М. КИЇВ, УКРАЇНА

+38 050 841 90 04

DEJURE.FOUNDATION@GMAIL.COM

WWW.DEJURE.FOUNDATION

Громадська організація «ФУНДАЦІЯ DEJURE» була заснована юридичними фахівцями в 2016 році для сприяння реформуванню правосуддя та верховенства права в Україні.

Узагальнення практики Громадської ради доброчесності підготовлено в рамках проекту, який реалізує Фондація DEJURE за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Зміст документу відображає позицію авторів і не обов'язково співпадає з позицією Міжнародного фонду «Відродження».